

Nr 76.

Av herr von Heland m. fl., angående förstärkning av flygvapnet.

Då efter det senaste krigets slut en ny mellanfolklig säkerhetsorganisation växte fram, knöt man — trots dess brister — inom vida kretsar av vårt folk stora förhoppningar vid denna. Med hänsyn härtill och till det just avslutade kriget är det förklarligt, att efterkrigsproblemen trädde i förgrunden och att man vid bedömandet av försvarsproblemen på många håll mera inriktade sig på att så långt möjligt bevara den krigsorganisation, som under stora uppoffringar byggts upp under krigsåren, än på att söka sig fram längs nya linjer. Men då riskerna för ett nytt krig ökas, är det även naturligt, att kraven på största möjliga effektivitet — inom ramen för den krigsorganisation vi rå med — tränga på. Vi befinna oss nu i denna situation. Även om den internationella säkerhetsorganisationen fortfarande består, har dess värde som medlande och krigsförebyggande faktor starkt begränsats. Världen har uppdelats i två stormaktsblock, mellan vilka vårt land skjuter in som en kil. Vårt en gång undandragna läge är ej längre undandraget. Flygets utveckling har kommit avstånden att krympa samman och fört länderna närmare varandra, och luftkrigföringen hejdas ej av geografiska barriärer. Viktiga flygvägar mellan stormaktsblocken skära vårt territorium. Så går exempelvis flygvägen mellan flygbaserna på Island och Moskva över Stockholmsområdet. De stormakter, som operera mot varandra längs dessa vägar, torde ha intresse av att längs dem *å ena sidan* skjuta fram baserna för sitt bomb-, attack- och eskortjaktflyg och *å andra sidan* så långt fram som möjligt möta anfall från dessa flygstridsmedel med hjälp av framskjuten luftbevakning och försvarsjakt. Sådana strävanden kunna komma att beröra vårt landområde. Oavsett detta synas riskerna för kränkning av vårt luftområde stora. Härav kunna följa svärbemästrade och därför riskabla neutralitetsproblem.

Det är — såsom nyss nämnts — naturligt, att man inför de ökade krigsrisiker som äro en följd såväl av det utrikespolitiska läget i stort som av vårt nuvarande militärpolitiska läge frågar sig, om vår krigsmakt är så sammansatt, att den är i stånd att möta de för oss sannolikaste och farligaste angreppen. Vid bedömandet av denna fråga måste man beakta de omvälvningar inom krigföringen som till följd av flygstridsmedlens utveckling skett under det senaste kriget och som på grund av den pågående flygtekniska utvecklingen alltjämt fortgå. Genom luftstridsmedlens rörlighet och räckvidd har krigföringen fått snabbare tempo, riskerna för överrask-

ningar ha ökat och hemorten har blivit krigsskådeplats. De tekniska stridsmedlen överhuvud taget ha fått en dominerande betydelse. Krigserfarenheterna ge rätt till bl. a. följande slutsatser:

med svagt luftförsvaret kan den försvarande bringas till underkastelse eller eftergifter enbart genom luftangrepp;

krigsinledande flyganfall i stor skala mot ledningscentra, kommunikationer, mobiliseringsorter, kraftförsörjning, civilbefolkning m. m. kunna lamslå mobilisering och samling av stridskrafter och omöjliggöra eller försvåra ordnat motstånd;

om mark- och sjöstridskrafterna utsättas för ohämmade flyganfall, blir deras verkningsförmåga starkt begränsad och de kunna helt förlora sin operationsfrihet;

inom svagt luftförsvarede områden äro riskerna för luftinvasion stora; en invasion av detta slag passerar förbi både gräns- och kustförsvaret och kan med en gång tränga djupt in i landet; den kan medföra total överraskning i fråga om både tid och plats och ställer därför försvararen inför särskilt svårbemästrade problem;

ohämmade luftangrepp mot hemorten vålla civilbefolkningen svåra lidanden och kunna förstöra värden för generationer;

en angripare behöver luftherravälde över det område som skall invaderas; kan han ej tillkämpa sig detta i tid, torde invasion ej försökas; ett starkt luftförsvaret är därför en fredsbevarande faktor.

Utvecklingen efter kriget — bl. a. stormakternas utbyggnad av det strategiska bombflyget — tyder på att nyssnämnda risker kunna bli ännu större i ett nytt krig, som av allt att döma kommer att präglas av operationer i luften. Med hänsyn härtill och till vårt militärpolitiska läge torde vid krig mellan stormaktsblocken sådana neutralitetskränkningar, som beröra vårt luftrum, komma att dominera. Oförmåga från vår sida att med kraft ingripa över hela landet mot sådana kränkningar medför uppenbara krigsrisker.

Luftförsvarets uppgifter äro sålunda mångfaldiga. Det skall bl. a. ge oss styrka att vid politiska förhandlingar under hot om terroranfall från luften följa neutralitets- och självständighetslinjen, det skall trygga krigsmaktens mobilisering och gruppering och civilbefolkningens evakuering samt avvisa intrång i vårt luftrum. Om krig utbryter, skall luftförsvaret skydda civilbefolkningen mot luftterror samt redan under flygtransportskedet ingripa mot luftinvasion, mot vilken del av landet denna än riktas. Det skall tillsammans med attackflyget ingripa redan utanför våra kuster mot kustinvasion och senast vid våra gränser mot gränsinvasion. I detta sammanhang bör uppmärksammas, att luft- och kustinvasion med hänsyn till vårt läge torde vara de för oss farligaste invasionsformerna. Invasioner av detta slag äro särskilt sårbara för flyganfall och därför i särskilt hög grad beroende av luftherravälde. Luftförsvaret skall vidare i sådan utsträckning bestrida

fienden herraväldet i luften, att lant- och sjöstridskrafterna kunna operera och hålla ut tills hjälp anländer samt att verksamheten för civilbefolkningens försörjning kan fortgå.

Jaktflyget är det utan jämförelse mest betydelsefulla luftförsvarsmedlet. Det utgör, vilket torde framgå av vad som nyss sagts, ej endast vår första försvarslinje utan även grunden för hela vårt försvar.

Under dessa förhållanden är det naturligt, att man i vida kretsar frågar sig, om allt är som det skall med vårt jaktflyg. Det torde vara obestriddt, att det nuvarande jaktflyget är för svagt och därför dels endast kan täcka begränsade delar av landet, dels inom dessa delar har för kort uthållighet. Med hänsyn till jaktflygets grundläggande betydelse för vårt försvar är en förstärkning av detsamma nödvändig. Eljest kunna de kostnader som nedläggas på försvaret i övrigt bli till ringa nytta.

Då 1948 års riksdag godtog principen att inom flottiljorganisationens ram så snart ske kan förstärka de tio dagjaktflottiljerna med 50 % och samtidigt beslöt dels att i första hand tre dagjaktflottiljer skulle förstärkas på detta sätt, dels att en attackflottilj skulle ombildas till nattjaktflottilj, togs ett viktigt steg på vägen att avhjälpa jaktflygets nuvarande svaghet och därmed uppbygga en tidsenlig försvarsorganisation. Den av 1948 års riksdag begärda planen för fortsatt förstärkning av jaktflyget torde — efter förslag från chefen för flygvapnet — nu bearbetas inom försvarsdepartementet. Chefens för flygvapnet förslag går ut på att under budgetåren 1951/52—1953/54 förstärka även återstående sju dagjaktflottiljer med 50 % samt att senast under budgetåret 1954/55 ombilda ytterligare en attackflottilj till nattjaktflottilj utan att attackflygets krigsstyrka begränsas. En sådan förstärkning av flygvapnet skulle — förutom engångskostnader — öka flygvapnets årskostnader vid fullt genomförd organisation med 39 miljoner kr., varav 26 för förstärkning av ytterligare sju dagjaktflottiljer och 13 för att organisera en andra nattjaktflottilj. Under budgetåret 1949/50 skulle de totala merkostnaderna under driftbudgeten uppgå till 10 miljoner kr.

Chefen för försvarsdepartementet har i årets statsverksproposition uttalat, att han för närvarande icke kunde taga ställning till det av chefen för flygvapnet framlagda förslaget men att denna fråga framdeles avsåges anmälas för Kungl. Maj:t. I avvaktan härpå hade man vid anslagsberäkningarna för nästa budgetår utgått från nu gällande flygvapenorganisation.

Vi förmoda därför, att en proposition angående genomförandet av det av 1948 års riksdag fattade principbeslutet kommer att föreläggas årets riksdag. Vi anse oss emellertid böra deklarerat vår uppfattning i denna för vårt försvar betydelsefulla fråga och vilja framhålla vikten av att den av förra årets riksdag principbeslutade förstärkningen av jaktflyget genomföres utan tidsutdräkt. Det är önskvärt, att den av chefen för flygvapnet föreslagna omorganisationen av ytterligare en attackflottilj till nattjaktflottilj jämväl

kommer till stånd så snart materielläget medgiver detta och utan ytterligare begränsning av attackflygets stridsstyrka.

Det har från vissa håll framhållits, att slutlig ställning till frågan om flygvapnets fortsatta förstärkning borde tagas först i samband med en allmän försvarsavvägning. Med hänsyn till det läge i vilket övriga utredningar beträffande försvarsorganisationen av allt att döma befinna sig medhennes nu icke en sådan — i och för sig mycket önskvärd — avvägning. Om årets riksdag icke beslutar flygets fortsatta förstärkning, torde flygindustrien ej kunna bereda sig härför med påföljd att förstärkningen äventyras. Att i nuvarande läge taga denna risk kunna vi icke finna försvarligt. Såsom framgår av chefens för flygvapnet till Kungl. Maj:t avgivna plan för fortsatt förstärkning av jaktflyget är den föreslagna organisationen i hög grad elastisk, och merkostnaderna för de föreslagna förstärkningsåtgärderna kunna — om ett nytt läge skulle uppstå framdeles — inom loppet av ett år efter beslut härom nedbringas med ca 87 %.

Samtidigt som vi finna en fortsatt förstärkning av flygvapnet nödvändig vilja vi framhålla önskvärdheten av att de med denna förstärkning förenade merkostnaderna så långt möjligt täckas genom omfördelning av medlen under fjärde huvudtiteln, varvid medel överföras från de för krigföringen i stort mindre effektiva delarna av försvarsorganisationen. Då det av naturliga skäl icke varit möjligt för enskilda motionärer att framlägga något närmare bearbetat förslag i detta hänseende, ha vi här måst räkna med att samtliga merkostnader för flygförstärkningen falla utanför »ramen». Vi ha såsom förut nämnts ej heller ansett det försvarligt att äventyra den fortsatta flygförstärkningen genom att avvakta resultaten av de fortsatta utredningarna beträffande övriga delar av försvarsorganisationen. Den av oss som nödvändig ansedda flygförstärkningen bör därför genomföras så snabbt som materiel- och personaltillgången medger.

Med anledning av vad som sålunda anförts få vi hemställa,

1. att riksdagen inom ramen för av 1948 års riksdag fattat principbeslut måtte besluta, att även återstående sju dagjaktflottiljer inom flottiljorganisationens ram så snart ske kan skola förstärkas med 50 %;

2. att riksdagen måtte besluta, att ytterligare en attackflottilj skall ombildas till nattjaktflottilj och att som en följd härav två andra attackflottiljer samtidigt skola förstärkas med 50 % inom flottiljorganisationens ram;

3. att riksdagen — vid bifall till punkt 1 ovan — för budgetåret 1949/50 utöver vad som föreslagits av Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln

dels ville bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva, att ytterligare

beställningar å flygmateriel m. m. må utläggas i härför erforderlig omfattning,

dels ville till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. anvisa ett reservationsanslag av 10 miljoner kr.

Stockholm den 21 januari 1949.

Erik von Heland.

Arthur Heiding.

L. Tjällgren.

John Gustavson.

Gustav Hallagård.

B. A. Nilson.

Gunnar Lodenius.

Gärda Svenson.

Olof Pålsson.

Ivar Nilzon.

Fritiof Karlsson.

Otto Niklasson.

Ivar Persson.

Karl Persson.

Lars E. Andersson.

Gust. E. Andersson.

Gust. Elofsson

i Vä.
